

MARTIN ŠRAJER / 26. 1. 2021

Kam doskáče ranní ptáče

Ke klíčovým osobnostem rozkvětu českého dětského filmu v sedmdesátých letech patřila dramaturgyně Marcela Pittermannová. Přispěla k finální podobě klasik žánru jako *Dívka na koštěti* (1971), *Tři oříšky pro Popelku* (1973) nebo *Páni kluci* (1975). Na pohádce *S čerty nejsou žerty* se v roce 1984 podílela již jako vedoucí IV. dramaturgicko-výrobní skupiny Filmového studia Barrandov, přezdívané „skupina filmů pro děti a mládež“. Ze své pozice dávala příležitost jak debutantům jako Zdeněk Troška, tak zavedeným tvůrcům. Pod jejím vedením vzniklo například hororové podobenství Věry Chytilové *VLČÍ bouda* (1986).

Pittermannová coby vedoucí dramaturgyně respektovala dlouholetou tradici a stabilní zázemí dětského filmu, ale zároveň byla víc než její předchůdci nakloněna inovování ověřených forem a opouštění zaběhnutých představ o tom, jak by měl film pro děti vypadat. Patrné je to i z filmu *Kam doskáče ranní ptáče*, který v její výrobní skupině vznikl v roce 1986. Bláznivá komedie s prvky sci-fi využívá motivu dvojnictví, oblíbeného již za časů němé grotesky a později modifikovaného ve společných filmech Oldřicha Lipského a Miloše Macourka. Vědeckofantastická linie zde ale není inspirována ani tolik západní popkulturou, komiksy nebo šestákovými romány jako rostoucím zájmem československé mládeže o výpočetní techniku.

Hlavním hrdinou příběhu je nadšenec do elektrotechniky, dvanáctiletý Pavel (Pavel Diviš). Svými vynálezy si usnadňuje život doma i ve škole, kde například v jedné z prvních scén pouští falešné hlášení rozhlasu, aby svého kamaráda zachránil před zkoušením z dějepisu. Jeho zájem o vědu a techniku jej zavede do výzkumného ústavu, kde pracuje jeho matka. Z laboratoře si bez vědomí dospělých odnáší zvláštní hmotu, ze které postupně vzejdou hned dva jeho dvojníci (Luboš Diviš v dvojroli). Každý z nich se přitom vyznačuje povahou odpovídající Pavlovu rozpoložení v době, kdy přišel na svět. První je poslušným synem a vzorným studentem, který poctivě plní všechny úkoly a pomáhá slabším. Druhý klon má naopak problém se sebeovládáním, jeho jednání je

přímočaré a agresivní.

Režisérkou a spoluautorkou originálního scénáře byla Drahomíra Králová, která po vystudování FAMU pracovala na Barrandově přes dvacet let jako asistentka režie, nejčastěji po boku Věry Plívové-Šimkové. Od začátku se tedy věnovala převážně dětské tvorbě. Proslulá byla její schopnost pečlivě vybírat a vést mladé herce. Pro rodinnou komedii *S tebou mě baví svět* (1982) předvybrala na různých pražských školách okolo sedmi set dětí, které se následně zúčastnily dvoudenního konkurzu. Při jiném castingu zas objevila budoucího režiséra Jiřího Stracha. Králová s dětmi pracovala i před a během natáčení, aby je připravila na požadovaný výkon. Zřejmě nebylo osobnosti, která měla na formování dětského herectví v českém filmu sedmdesátých a osmdesátých let větší vliv.

K režii se Králová nicméně dostala teprve v roce 1982 s dobrodružným příběhem chlapce snažícího se po návratu z ciziny začlenit do kolektivu – *Mrkáček Čiko*. V jeho případě ještě udílela režijní pokyny společně s Plívovou-Šimkovou. Samostatně režírovala až film *Vyhrávat potichu* (1984), který se točil kolem vesnického fotbalu. Prvnímu sólovému režijnímu zářezu Králové kritika vytýkala agresivitu, afektovanost hrdinů, hysterický projev herců a oddělenost světa dospělých od světa dětí. Následující *Ranní ptáče* se dočkalo o poznání vřelejšího kritického přijetí a bylo populární jak u domácích, tak u zahraničních diváků. Snímek získal různá ocenění na festivalech dětských filmů v Západním Německu, Portugalsku nebo Francii.

Dětské publikum kromě zápletky reflektující jeho tehdejší zájmy zřejmě oslovil dynamický děj s řadou akčních situací podbarvených rockově znějícím soundtrackem Jaroslava Uhlíře a schopnost Králové oživit před filmovou kamerou povědomé prostředí dětských kolektivů. Scény ze školní třídy, jídelny nebo počítačové učebny působí díky hemžení v několika plánech akce velmi autenticky. Podobně i scény z pražských ulic, využívající nápaditě městské architektury a ozvlášťňované atypickým snímáním z nadsledů či podhledů. Vyprávění je navzdory přítomnosti tří totožných postav, ztvárněných dvojčaty Divišovými, dostatečně přehledné zásluhou odlišných hereckých projevů a různého oblečení jednotlivých Pavlů.

Scénář protagonistu na jednu stranu neidealizuje a nezlehčuje důsledky jeho vylomenin. Zároveň ale pro jeho situaci, kdy po něm každý z vrstevníků či dospělých

vyžaduje ztvárňování jiné role, nachází pochopení. První dvojče je svým vybraným slovníkem a přehnaně uctivým chováním výstižnou karikaturou uvědomělého socialistického občana, indoktrinovaného dobovou ideologií. To druhé pak zosobňuje nekontrolovatelného rebela, který pro systém představuje hrozbu. Skutečný Pavel musí obě tyto složky své osobnosti, které se za přispění vědy osamostatnily, naučit spolupracovat. Nečiní tak ale předně kvůli tomu, aby vyšel vstříc rodičům či učitelům. Jeho jednání motivují zejména konfrontace se školním šikanátorem Čundrlíkem (Jiří Šandera) a jeho partou. Schopnost spolupráce a větší vnímavost vůči druhým si Pavel osvojuje bez toho, aby jej k tomu zápleтка moralistně tlačila.

Na film umně mísící situační humor a fantazijní motivy s reálnými problémy nepochopených dětí Králová navázala sedmi dalšími celovečerními filmy a rodinným seriálem *Medvědi nic nevědí*. Posledním filmem tvůrkyně, která ovlivnila formování několika generací dětských diváků, byly *Vratné lahve* (2007) otce a syna Svěrákových, v jejichž titulcích je uvedena jako jedna ze spolupracovnic. Králová zemřela dva měsíce před jejich premiérou, v únoru 2007.

Film si můžete zdarma pustit na YouTube kanálu [Česká filmová klasika](#).

Kam doskáče ranní ptáče (Československo 1986), režie: Drahomíra Králová, scénář: Vladimír Klapka, Drahomíra Králová, kamera: Jan Němeček, hudba: Jaroslav Uhlíř, hrají: Pavel Diviš, Luboš Diviš, Lenka Termerová, Jana Smrčková, Dana Homolová, Blažena Holíšová, Josef Somr, Miloslav Šimek, Jiří Ornest a další. Filmové studio Barrandov, 85 min.